

ЗНАЧИМОСТ НА ГЛОБАЛНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ БЛАГА В УСЛОВИЯТА НА НАРАСТВАЩИ ГЛОБАЛНИ РИСКОВЕ

Величка Николова¹
e-mail: vnikolova@unwe.bg

Резюме

В настоящата статия се поставя фокус върху ролята на глобалните обществени блага в контекста на динамично променящата се глобална среда. За тази цел, най-напред, се отделя внимание на основните особености на този вид блага и предизвикателствата, свързани с осигуряването на финансов ресурс за тяхното създаване, след което се разглеждат някои по-конкретни примери за глобални обществени блага, които се обвързват с опасността от прояви на глобални рискове.

Ключови думи: глобални обществени блага, глобални рискове, международно сътрудничество

JEL: F50, F60, H41, H87

Увод

Динамично променящата се глобална среда изисква от страните в световен мащаб да се изправят пред растящата необходимост да се справят с твърде много и при това от най-различно естество предизвикателства. В най-общ план към тях могат да се причислят, от една страна, овладяването на пандемията с COVID-19 и произтичащите от нея последици, даващи своето отражение в различните сектори от обществените стопанства. От друга страна, внимание заслужава да се обърне на противодействието на случващите се промени в климата и предприемане на действия в посока на опазване на околната среда, а също така и значимостта на възникналия конфликт Русия – Украйна и произтичащите неблагоприятни промени в цените на енергийните ресурси, растящия бежански натиск и нарастващите страхове от загубата на световен мир. Всичко това поставя множество въпроси за важността на блага, от чието съществуване могат да се облагодетелстват всички хора, без значение в коя част на света живеят.

Обект на настоящата статия са глобалните обществени блага. *Предмет* е ролята на глобалните обществени блага в контекста на вероятността от прояви на глобални рискове. В хода на реализирането на разработката се из-

¹ Главен асистент, доктор, катедра „Икономика“, Общикономически факултет, УНСС, ORCID: 0000-0002-2920-4061

пълняват следните *основни задачи* – изясняване на същността на понятието глобални обществени блага, систематизиране на възможни примери за този вид блага, съобразно различни сфери на проявление, проследяване на някои предизвикателства, които са свързани с осигуряването на финансов ресурс за създаването на благата, разглеждане на глобалните обществени блага в контекста на глобалните рискове, посочване на примерни инициативи, поети от международни институции, свързани със създаването на глобалните обществени блага.

Глобални обществени блага – особености и ограничения

Концепцията за глобалните обществени блага се базира на разбирането за публичните блага. Samuelson (1954), акцентирайки върху „*чистата теория за държавните разходи*“, обръща внимание на т. нар. *блага за колективно потребление*, с основни характеристики – невъзможност някой да бъде изключен от ползите на дадено благо и неконкурентност в потреблението. При положение, че тези основни особености на благата за колективно потребление се разглеждат в контекста на глобалната среда, това би означавало, че от техните ползи ще могат да се облагодетелстват всички хора, без значение в коя част от света живеят и работят. Съществуването на глобални обществени блага е логически обосновано с оглед на все по-ясното разбиране в съвременни условия за взаимната обвързаност, която съществува между хората.

Общото, което прави впечатление в дефинициите, посветени на глобалните обществени блага е, че във всички тях фокусът е върху общите усилия, сътрудничеството, обединението с основна цел общи облаги за всички. Така например, The International Task Force on Global Public Goods (2006) акцентират върху това, че чрез създаването на този вид блага страните демонстрират своята загриженост към преодоляването на глобални проблеми, които трудно могат да намерят разумно решение, ако всяка държава полага усилия да се справи самостоятелно. В допълнение, на преден план се извежда важноста страните да се ангажират с осигуряването на финансов ресурс за създаването на глобални обществени блага именно поради това, че климатичните промени, разпространението на инфекциозни болести и заплахата пред световния мир и сигурност могат да засегнат всички хора. Kaul (2013) също набляга върху необходимостта от обединяването на усилия в световен план, когато става въпрос за поемане на предизвикателства, които са труднопостижими за дадена държава, като възможен пример се посочва създаването на фонд, с чиято помощ да се окаже финансова подкрепа на бедни страни.

Съобразно различните сфери на дейност, в научната литература могат да се открият и по-конкретни примери за глобални обществени блага (таблица 1), с тази особеност, че понякога се оказва твърде трудно да се определи характерът на тези блага (чисти или смесени), дали са осезаеми, измерими в количествено отношение, а също така и да се анализират ефектите от тяхното съществуване в глобален аспект (Kenny et al., 2018). Логично звучи при споменаването на думата благо това да се обвърже с нещо осезаемо, материално, видимо, но паралелно с това World Health Organization (2002) поясняват, че глобалните обществени блага могат да приемат формата на по-конкретни политики, програми и стратегии, които имат глобално въздействие, предприети действия, инициативи в посока на постигане на определена глобална цел, например намаляване на замърсяването на въздуха, защита на екосистеми, достъп до питейна вода и др.

Таблица 1: Глобални обществени блага съобразно сфери на проявление

Сфери на проявление	Примери за глобални обществени блага
Околна среда	опазване на околната среда, защита на биоразнообразието, противодействие срещу измененията в климата (Uitto, 2016; The International Task Force on Global Public Goods, 2006)
Здравеопазване	контрол върху разпространението на инфекциозни болести (Smith and MacKellar, 2007; The International Task Force on Global Public Goods, 2006) здравни технологии (OECD, 2023) хуманитарна помощ (Stiglitz, 1999)
Образование	знание (Stiglitz, 1999; The International Task Force on Global Public Goods, 2006)
Сигурност	политическа стабилност (Stiglitz, 1999; The International Task Force on Global Public Goods, 2006) защита срещу терористични атаки, предотвратяване на използването на ядрени оръжия (The International Task Force on Global Public Goods, 2006)
Икономика	икономическа стабилност (Stiglitz, 1999) продоволствена сигурност (Page, 2013)

Източник: Систематизирано от автора.

Наред с положителните страни, свързани със съществуването на глобални обществени блага и ползите за всички народи по света, следва да се открият и някои съществени проблеми, свързани с незаинтересоваността на държавите да допринесат за създаването на благата. Към тях The International Task Force on Global Public Goods (2006) причисляват фокусирането върху краткосрочни цели от страна на управляващите правителства, липсата на общи усилия в името на изпълнението на дългосрочни инициативи, проблемът *пътник без билет*, нежеланието за спазване на наднационални правила и придържане към международни споразумения. В допълнение, от съществена важност е състоянието на глобалните обществени блага особено на тези с естествен произход да не се подценява, като в тази връзка Но жаров (2014) набляга на вероятността в бъдещ план за изчерпването на тези блага да трябва да се плати непосилна икономическа цена.

Предизвикателства, свързани с осигуряването на финансов ресурс, за създаването на глобални обществени блага

Когато става въпрос за създаване на блага, от чиито ползи ще се облагодетелстват всички, резонен остава въпросът кой следва да осигури финансов ресурс. От гледна точка на справедливостта, след като жители от всички страни ще имат възможността да използват тези блага, то би било редно и всички държави да се включат в тяхното създаване. На практика обаче нещата не стоят толкова просто, защото между отделните страни съществува хетерогенност. Именно поради това Ferroni and Mody (2002) насочват вниманието към невъзможността всички държави да имат еднакъв принос в създаването на благата, продиктувано от различната степен на икономическо развитие и равнище на доходи, а също така и разнородни нагласи за това дали и в каква степен следва да се предоставя финансов ресурс в името на разрешаването на глобални проблеми. В допълнение към това, Ророва (2018) отбелязва като съществена трудност при създаването на глобални публични блага именно затрудненията при вземане на колективни решения в световен план, а също така и предизвикателствата, свързани с аргументирането на достатъчно надеждни финансови инструменти, чрез които да се предоставят благата. С други думи, темата за международното сътрудничество и усилията в посока на изпълнението на глобални цели в името на благополучието на жителите на планетата не вълнува в еднаква степен всички държави. В тази посока на преден план изпъква ролята на международните институции (в лицето на Международен Валутен Фонд, Световна здравна организация, Организация за икономическо сътрудничество и развитие, институциите на Европейския съюз, Световна търгов-

ска организация, Организация на Северноатлантическия договор, Световна банка, Организация на обединените нации, Глобален Екологичен Фонд, Международна организация на труда и др.), които да се заемат с изготвянето и изпълнението на наднационални политики и цели, като оползотворят по възможно най-добрия начин генерираният от тях финансов ресурс. Съвсем логично е, че всички членуващи в тези организации не могат да имат еднакъв принос във финансирането на заложените стратегии и политики, което поражда съмнения за това, че по-силните могат да лансират своите идеи в ущърб на по-слабите. В тази връзка, Stiglitz (2006) окачествява международните институции като непрозрачни и недемократични, обосновавайки го с това, че при процедурите за вземане на важни решения някои държави е възможно да останат непредставени, а интересите на индустриално развитите икономики видимо да доминират.

Сериозно предизвикателство пред международните институции, ангажирани в предоставянето на глобални обществени блага е по какъв начин да осигурят своите финансови източници. Така например, Ангелов (2020) анализира собствените ресурси на бюджета на Европейския съюз (под формата на традиционни собствени ресурси, ресурси, базирани на данък добавена стойност и брутен национален доход), като насочва вниманието върху необходимостта от реформа и търсене на нови ресурси (съобразени с борбата срещу климатичните промени), с чиято помощ да се противодейства на икономическите шокове. Сред източниците за финансиране на глобални обществени блага Stiglitz (2006) причислява механизма на данъчното облагане, извличането на допълнителни приходи в резултат на използването на природните ресурси на планетата и също така включването на един нетрадиционен източник в лицето на приложението на т.нар. глобална лотария. The International Task Force on Global Public Goods (2006) наблягат върху необходимостта държавният и частният сектор да обединят своите усилия в предоставянето на финансов ресурс, като едновременно с това се отчита важността от внедряването на данък върху въглеродните емисии. Участието на частния сектор във финансирането на глобални обществени блага може да се разглежда като ползотворно, защото по този начин бизнесът ще може да засвидетелства своята заинтересованост към реализирането на глобални дела, от които да извлекат ползи всички икономически субекти. Към механизмите за създаване на глобални публични блага, в частност развитието на здравни технологии, освен публично-частното партньорство, OECD (2023) посочват прякото финансиране (чрез заеми при по-ниски лихви, грантове, безвъзмездни средства) и филантропското финансиране.

Друга отправна гледна точка при финансирането на глобалните обществени блага е възможността да се използват средства, осигурени по линия на

Официалната помощ за развитие (Reisen et al., 2004). Тази финансова подкрепа се администрира от Комитет към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, който е ангажиран с осъществяване на дейности в подкрепа на икономическото развитие. Сред областите, в които се финансират проекти попадат образование, здравеопазване, транспорт, комуникации, селско стопанство, промишленост, туризъм и др. С оглед разпространението на вируса COVID-19 сред приоритетите при разпределянето на ресурсите непосредствено след появата на пандемията са средства за финансиране на дейности, свързани с грижата за пациенти, предотвратяване на разпространението на вируса и закупуването на ваксини, които да бъдат дарени, с което се цели да се намали неравенството в глобален план, свързано с недостига на ваксини (OECD, 2022). По отношение на създаването на глобални обществени блага, дискуссионен остава въпросът каква част от Официалната помощ за развитие е предназначена за тази сфера. Кнох (2016) акцентира върху това, че не съществува единен метод, с помощта на който да се проследи каква част от Официалната помощ за развитие е насочена към глобални обществени блага, а също така и какви са ефектите в глобален план от финансирането на подобни инициативи. Съществено предизвикателство по линия на Официалната помощ за развитие е да се прецени дали при финансирането на регионални инициативи може да се очакват ефекти на глобално равнище.

Глобалните обществени блага в контекста на глобалните рискове – примери за инициативи, посветени на глобалните обществени блага от страна на международни институции

Несигурността в световен план и свързаните с това прояви на глобални рискове извеждат на преден план важността от оценяването на ролята на глобалните обществени блага в съвременния свят. Поетапното израстване в глобален мащаб на потоците от хора, стоки и услуги, суровини, материали, финансови активи, транспортни и телекомуникационни връзки наред със своите положителни страни, крие и редица опасности. Рисковете стават все по-осезаеми и твърде вероятни да се случат, а справянето с тях понякога изисква незабавни действия, както на национално, а също така и на наднационално равнище. Анализирайки съществуващите в научната литература определения за понятието риск, Марикина (2020) заключава, че е налице многообразие от дефиниции, което се дължи на различния начин, по който се оценяват събитията, които са станали причина за прояви на рискови ситуации. Разбирането за важността от наличието на глобалните обществени блага може да се разгледа през призмата на вероятността от прояви на различни глобални рискове. В тази посока като база може да послужи една

от класациите на глобалните рискове, публикувана в годишния доклад на Световния икономически форум. В нея рисковете са ранжирани, съобразно възприятието за *тежестта* на вредите, които могат да причинят в световен мащаб (World Economic Forum, 2024).

Съобразно публикуваната от World Economic Forum (2024) класация на глобалните рискове в дългосрочен план (т.е. с вероятност за случване в близките десет години) прави впечатление, че в нея явно доминират екологичните рискове. Първите четири места (таблица 2) заемат такива, които са свързани с климатичните промени, т.е. на тях се придава най-голяма тежест съобразно останалите рискове. Рискът от замърсяване също присъства в топ 10. Всичко това на свой ред, насочва вниманието към предприемане на действия от международните институции чрез създаването на глобални обществени блага, с чиято помощ да се противодейства срещу климатичните промени, да се инициират действия в посока на опазване на околната среда и защита на биоразнообразието. Отговорността към защитата на околната среда става все по-значима.

Систематизираната информация в таблица 2 насочва вниманието към това, че в дългосрочен план с най-голяма вероятност за случване са екологичните, технологичните и социалните рискове, подценена в подредбата в първите десет риска остава изключително важната роля на геополитическите и икономическите рискове. Независимо от това, от така откритите опасности пред икономиките в световен план, ясно проличава осезаемата необходимост от международно сътрудничество в името на справянето с глобалните предизвикателства. В тази връзка, Марикина (2021) подчертава, че е ограничена възможността дадена страна самостоятелно да управлява и контролира глобалните рискове, с което затвърждава разбирането за съвместни действия в името на противодействието срещу глобалните опасности.

Таблица 2: Глобални рискове в дългосрочен план, 2024 г.

Екологични	1	Екстремни промени във времето
	2	Критична промяна в земните системи
	3	Загуба на биоразнообразие и разруха на екосистеми
	4	Криза, породена от недостиг на природни ресурси
Технологични	5	Дезинформация
	6	Неблагоприятни последствия в резултат на използването на изкуствен интелект
Социални	7	Принудителна миграция
Технологични	8	Кибернесигурност
Социални	9	Социална поляризация
Екологични	10	Замърсяване

Източник: World Economic Forum (2024).

На следващо място в статията внимание се обръща на някои по-конкретни инициативи, посветени на глобалните обществени блага от страна на международни институции. Показателна в това отношение е изпълняваната от институциите на Европейския съюз програма в периода 2014 – 2020 г., посветена на глобалните обществени блага и свързаните с тях предизвикателства (European Commission, 2014). Обобщение на включените приоритетните области, залегнали в програмата намира отражение в таблица 3.

Таблица 3: Тематични области и приоритетни глобални инициативи на институциите на Европейския съюз

Тематични области, в които да се предприемат приоритетни глобални инициативи/ глобални обществени блага	Търсени ефекти на въздействие
1	2
Околна среда и промени в климата	Насърчаване държавите да прилагат стратегии и политики, насочени към: устойчиво управление на ресурсите на планетата (намаляване на риска от природни бедствия, емисии на парникови газове, изсичане на гори и др.); защита на биоразнообразието (защита на екосистемите в океаните, моретата, реките, езерата, горите, опазване на защитените територии); устойчиво потребление и управление на отпадъците от страна на частния сектор; международно партньорство, трансфер на знания и технологии с цел защита на околната среда.
Устойчива енергия	Нарастване на дела на използваните възобновяеми източници на енергия, чрез стимулиране държавите да обединят своите усилия чрез споделяне на знания, опит и технологии.
Човешко развитие	Намаляване на разпространението на заразни болести, улеснен достъп до медицински услуги, нарастване на броя на имунизираните деца, нарастване на дела на завършилите основно и средно образование, нарастване на дела на педагозите, защита на творческите индустрии и световното културно наследство, провеждане на политики с цел намаляване на дискриминацията, насилието, трафика на хора, защита на уязвимите групи в обществото.

Продължение

1	2
Продоволствена сигурност и устойчиво земеделие	Внедряване на стратегии и политики, насочени към намаляване на бедността, неравенството и глада, прилагане на иновативни технологии в земеделието.
Миграция и осигуряване на убежище	Успешна интеграция на мигрантите, безопасна пътна мрежа.

Източник: Систематизирано от автора по данни от European Commission (2014) и European Commission (2018).

Това, което прави впечатление е, че сред тематичните области, в които следва да се предприемат инициативи, свързани с партньорство в глобален аспект с цел справяне с едни от най-значимите опасности пред обществата са усилията в посока на опазване на околната среда, фокус върху изграждането на стратегии и политики, целящи нарастване на използването на възобновяеми източници на енергия, акцент върху действия, благоприятстващи човешкото развитие, политики, насочени към справяне с глада чрез приоритизиране на инвестиции в сферата на селското стопанство, а заедно с това неподценено остава и управлението на миграцията.

Друг показателен пример за предоставянето на глобално обществено благо може да бъде открит в лицето на Световната здравна организация. Представителите на тази организация декларират своя ангажимент да предоставят на всички граждани глобална база с данни, съдържаща информация за направени разходи в сферата на здравеопазването (World Health Organization, 2024). В тази връзка World Health Organization (2021) уточняват, че при предоставянето на такъв тип данни следва да се спазват принципите на прозрачност, навременност и зачитане на човешките права. Тъй като контролът върху разпространението на инфекциозни болести фигурира сред примерите за глобални обществени блага (таблица 1), а паралелно с това разпространението на инфекциозни болести е сред значимите глобални социални рискове през последните няколко години, то може да се използва глобалната база с данни в областта на здравеопазването, за да се анализират в реално време проявленията на едни от най-сериозните заболявания, с които се е сблъсквало човечеството. Към част от възможните примери, които могат да се посочат се отнасят статистически данни за разпространението на вируса COVID-19, малария, западнонилска треска, ебола, а напоследък и опасенията в глобален план от нарастващите случаи на т.нар. *маймунска шарка*.

По подобие на Световната здравна организация, Koriński и Wróblewski (2021) посочват, че като глобално обществено благо с важно значение следва да се възприеме статистическата база с данни, предоставена от Световната банка, заедно с всички специализирани публикации, които са издадени под нейното ръководство. В контекста на глобалните обществени блага се постави фокус върху важното значение от общи действия в посока на *глобални дела*, като към това може да се добави и *глобалната отговорност* на по-силните в икономическо отношение държави да подкрепят по-слабо развитите. Използвайки глобалната база от данни, предоставена от Световната банка, могат да се посочат и някои по-конкретни положителни примери в името на *глобалното благополучие*. Например нарастване на процента на хората, използващи чиста и безопасна вода за питейни цели (с 12,1 п.п. през 2022 спрямо 2000 г.), увеличаване на процента на хората като част от общото население, които имат достъп до чисти горива и технологии при готвене (с 24,5 п.п. през 2022 спрямо 2000 г.), нарастване на дела на потребителите на интернет в процент от общото население (с 57,7 п.п. през 2022 спрямо 2000 г.)².

Глобално предизвикателство, пред което се изправя света през 2020 г. е разпространението на вируса COVID-19. Това, на свой ред, води след себе си до необходимост от прилагането на спешни действия, стратегии и политики, с които да се противодейства срещу новопоявили се шок. Въпреки че кризата с COVID-19 в една или друга степен дава своето отражение във всички сектори от икономиките на страните, най-съществен остава въпросът по какъв начин, с помощта на обединени усилия, международните институции и висококвалифицираните специалисти в сферата на здравеопазването трябва да се опитат да ограничат предаването на вируса. Съществен пример, показателен за сътрудничество на глобално ниво, е организираната глобална среща на върха в Рим през 2021 г., на която участващите представители на държавите от G-20 и различни международни институции признават прилагането на имунизацията срещу COVID-19 като глобално обществено благо (European Commission, 2021). При анализирането на приетите принципи по време на проведената среща на върха в Рим може да се достигне до извода, че фокусът е върху готовност за незабавни действия на наднационално ниво чрез общи усилия да се направи всичко възможно за безпрепятствен достъп до ваксини, споделяне на здравна информация, използване по най-ефективен начин на високите достижения в технологиите в името на изграждането на *устойчива глобална здравна система*. Наред с положителните страни от изразената готовност за реакция на глобално равнище в

² Изчисленията в посочените примери са направени от автора на базата на данни от The World Bank (2024).

името на справянето с разпространението на вируса COVID-19, Sperling и Webber (2022) напомнят и за някои други важни аспекти в хода на създаването и разпространението на ваксини, които не бива да се подценяват. Сред тях се отнасят съблюдаване на справедливо глобално разпространение на ваксини, проблемът с ефективността на ваксините, неяснота, произтичаща от дилемата между грижата за човека, от една страна, и преследването на чисто търговски подбуди, от друга. Аргументираните от Sperling и Webber (2022) съображения са повод за размисъл в посока и на самото тълкуване на имунизацията срещу COVID-19, предшествана от производството и разпространението на ваксини, като глобално обществено благо.

Заклучение

Предизвикателствата, с които се сблъсква човечеството през последните няколко години, в частност климатичните промени, разпространението на кризата с COVID-19 и разрастващият се конфликт между Русия и Украйна са ярък пример за това, че всеки поотделно трудно, дори невъзможно, може да противодейства на случващите се глобални рискове. Осезаема е необходимостта от съвместни действия в името на глобално благополучие. Концепцията, свързана с глобалните обществени блага е немислима без т.нар. *работа в екип*, общи усилия в името на постигането на определени значими цели в глобален аспект. Водещ момент в тази посока е и глобалната отговорност и дали и в каква степен по-развитите в икономическо отношение страни са готови да подадат ръка на по-слабо развитите. По отношение на бъдещите изследвания, посветени на глобалните обществени блага, би било ползотворно, ако фокусът се насочи към по-отчетливото идентифициране на финансовите ресурси, които се насочват за създаването на такъв вид блага, проследяването на реалните ефекти върху глобалното стопанство от съществуването на глобални обществени блага, а също така и анализирането на възможните варианти за действие в случай на поява на неочаквана опасност на глобално ниво.

Използвана литература

Ангелов, А. (2020). Реформа в системата на собствените ресурси на бюджета на ЕС, Сборник с доклади от Четиринадесетата международна научна конференция на младите учени на тема: „Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят“, Издателство на ВУЗФ „Св. Григорий Богослов“, София, с. 140-152. (Angelov, A., 2020, Reforma v sistemata na sobstvenite resursi na byudzheta na ES, Sbornik s dokladi ot Chetirinadesetata mezhdunarodna nauchna konferentsia na mladite ucheni na tema: „Ikonomi-

- kata na Bulgaria i Evropeyskia sayuz v digitalnia svyat“, Izdatelstvo na VUZF „Sv. Grigoriy Bogoslov“, Sofia, s. 140-152).
- Марикина, М. (2021). Глобалните и макроикономическите рискове, Нова звезда. (Marikina, M., 2021, Globalnite i makroikonomichestkite riskove, Nova zvezda).
- Марикина, М. (2020). Икономическите рискове в глобален и национален аспект, Сборник с доклади от петата научна конференция на катедра „Икономикс“: „Икономически предизвикателства: държавата и пазарът“, Издателски комплекс – УНСС, с. 22-31. (Marikina, M., 2020, Ikonomichestkite riskove v globalen i natsionalen aspekt, Sbornik s dokladi ot petata nauchna konferentsia na katedra „Ikonomiks“: „Ikonomichestki predizvikatelstva: darzhavata i pazarat“, Izdatelski kompleks – UNSS, s. 22-31).
- Ножаров, Щ. (2014). Структурните кризи и глобалните публични блага (връзки, зависимости, икономически ефекти), Сборник с доклади от научна конференция „Икономика и общество: глобални и регионални предизвикателства пред България“, Издателски комплекс – УНСС, с. 130-137. (Nozharov, Sht., 2014, Strukturnite krizi i globalnite publichni blaga (vrazki, zavisimosti, ikonomicheski efekti), Sbornik s dokladi ot nauchna konferentsia „Ikonomika i obshtestvo: globalni i regionalni predizvikatelstva pred Bulgaria“, Izdatelski kompleks – UNSS, s. 130-137).
- European Commission. (2014). Thematic programme on global public goods and challenges: 2014 – 2020, Policy Forum for Development, Brussels.
- European Commission. (2018). Annex of the Commission implementing decision adopting a multiannual indicative programme for the thematic programme on global public goods and challenges for the period 2018 – 2020, available at: https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2019-09/mip-gpgc-2018-2020-annex_en.pdf (accessed 20 September 2024).
- European Commission. (2021). Global Health Summit. The Rome Declaration, available at: https://global-health-summit.europa.eu/rome-declaration_sl (accessed 20 September 2024).
- Ferroni, M. and Mody, A. (2002). Global incentives for international public goods: introduction and overview, in Ferroni, M., Mody, A. (eds), International public goods: Incentives, measurement, and financing, Kluwer Academic Publishers and The World Bank, pp. 1-29.
- Kaul, I. (2013). Global public goods. A concept for framing the post-2015 agenda?, Discussion paper 2/2013, German Development Institute.
- Kenny, C., Snyder, M., Patel, D. (2018). Measures of global public goods and international spillovers, Center for Global Development, working paper 474.
- Knox, D. (2016). Measuring aid to global public goods (GPGs), Development Initiatives, Discussion paper.

- Kopiński, D., Wróblewski, M. (2021). Reimagining the World Bank: global public goods in an age of crisis, *World Affairs*, 184(2), pp. 151-175.
- OECD. (2022). ODA Levels in 2021 – Preliminary data, Detailed Summary Note.
- OECD. (2023). Ready for the next crisis? Investing in health system resilience, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris.
- Page, H. (2013). Global governance and food security as global public good, Center on International Cooperation, New York University, New York.
- Popova, N. (2018). Global public goods: the changing role of public sector in the context of globalization, Second International Scientific Conference on Economics and Management EMAN 2018, Ljubljana, Slovenia, pp. 274-279.
- Reisen, H., Soto, M., Weithöner, T. (2004). Financing global and regional public goods through ODA: Analysis and evidence from the OECD creditor reporting system, OECD Development Centre, working paper No. 232.
- Samuelson, P. (1954). The pure theory of public expenditure, *The Review of Economics and Statistics*, 36(4), pp. 387-389.
- Smith, R., MacKellar, L. (2007). Global public goods and the global health agenda: problems, priorities and potential, *Globalization and Health* 3(1):9.
- Sperling, J., Webber, M. (2022). Vaccines for COVID-19: a case of global public goods?, in Lucarelli, S., Marrone, A., Moro, F. (eds), *Pandemics and international security: the outlook for NATO*, Brussels, pp. 32-45.
- Stiglitz, J. (2006). Global public goods and global finance: does global governance ensure that the global public interest is served?, in Touffut, J. (ed.), *Advancing public goods*, chapter 7, Edward Elgar Publishing, pp. 149-164.
- Stiglitz, J. (1999). Knowledge as a global public good, in Kaul, I., Grunberg, I., Stern, M. (eds), *Global public goods: international cooperation in the 21st century*, Oxford University Press.
- The International Task Force on Global Public Goods. (2006). Meeting global challenges: International cooperation in the national interest, Final report, Stockholm, Sweden.
- The World Bank. (2024). World Bank Open Data, available at: <https://data.worldbank.org/> (accessed 20 September 2024)
- Uitto, J. (2016). Evaluating the environment as a global public good, *Evaluation*, 22(1), pp. 108-115.
- World Economic Forum. (2024). The Global Risks Report 2024, 19th edition, available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf (accessed 20 September 2024)
- World Health Organization. (2002). Global public goods for health: The report of working group 2 of the Commission on macroeconomics and health, available at: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42518/9241590106.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 20 September 2024)

World Health Organization. (2021). Health data as a global public good – a call for health data governance, available at: <https://www.who.int/news-room/articles-detail/health-data-as-a-global-public-good-a-call-for-health-data-governance-30-september> (accessed 20 September 2024)

World Health Organization. (2024). Global Health Expenditure Database, available at: <https://apps.who.int/nha/database> (accessed 20 September 2024)

SIGNIFICANCE OF GLOBAL PUBLIC GOODS IN THE LIGHT OF INCREASING GLOBAL RISKS

Chief Assist. Prof. Velichka Nikolova, PhD
Department of Economics, Faculty of General Economics
University of National and World Economy
e-mail: vnikolova@unwe.bg

Abstract

The present article focuses on the role of global public goods in the light of a dynamically changing global environment. To this end, attention is first paid to the main features of this type of goods and the challenges associated with providing financial resources for their production, followed by some more specific examples of global public goods, which are considered taking into account the danger of global risks.

Keywords: global public goods, global risks, international cooperation

JEL: F50, F60, H41, H87